И РОЗАТА САМА ДА Е

ciela

UNE ROSE SEULE by Muriel Barbery
© Actes Sud – 2020
Published by arrangement with SAS Lester Literary Agency & Associates

© Евелина Пенева, *превод от френски*

© Дамян Дамянов, *художник на корицата*

© Сиела Норма АД

София • 2021

ISBN: 978-954-28-3545-5

от автора на ЕЛЕГАНТНОСТТА НА ТАРАЛЕЖА

МЮРИЕЛ БАРБЕРИ

И розата сама да е

Превод от френски: Евелина Пенева

ciela

Скъпи читатели,

От България пазя един спомен, така мисля, помня сняг. В паметта си някак встрани виждам да се мярка белота, която свързвам със София. Дори година не съм имала. Моите родители били на работа за една година във Френската гимназия и Университета. Невероятно, но Галина Меламед, преводачката на „Елегантността на таралежа“, и родителите ми са се познавали и са били приятели, открих го, докато общувахме по повод превода на книгата. Вероятно твърде смело си въобразявам, че помня наистина снега от София. На мен обаче в този момент, когато в България се работи по превода и издаването на моя последен роман, ми е приятно да мисля, че е именно така, защото няма нищо по-поетично и японско от снега, както и заради писмото, което наскоро получих от мой някогашен много обичан преподавател по повод „И розата сама да е“. Споделяше ми догадките си относно връзката на литературата с „поддържането на глъбината на детството на повърхността“. Дълбочинният съюз между детството и писането ми е известен отдавна, но не бях съумяла да му дам толкова ясен изказ. В романа Роз върви из Киото и същевременно върви към самата себе си, а посредством наследството на един непознат за нея баща тя се научава да възприема другояче

своя собствен дял от детството. Япония, оказва се, винаги ми се е струвала едновременно чужда, непонятна страна и *страна на детството*. Причината? Не съм сигурна, че я разбирам. Може би някои места правят така, че детството да отеква в нас по необичаен начин, който извиква на повърхността непокътнато очарование и чистота. Може би в това именно се състои въздействието на гората, на градините, сезоните, природата – такава, каквато я почитат японците. Каквато и да е причината, драго ми е, че този роман за срещата с една форма на невинност се появява в страна, която също така ми е и непозната, и близка. Ето по този начин разбирам устойчивостта на българския сняг у мен, бил той въображаем или истински сняг от 1970 година, от първата, изживяна във вашата страна, зима на една бъдеща писателка.

Мюриел Барбери
март 2021 г.

На Шевалие и както винаги,
на моите мъртви близки

на покрива на ада

1

Разказват, че в Древен Китай, по времето на династията Северна Сун, един принц всяка година отглеждал на парче земя хиляда божура, чиито цветове на прага на лятото се полюлявали на повея. В продължение на шест дни, седнал на пода на дървения павилион, той имал обичай да се възхищава на луната; отпивал от време на време бистър чай от чашата и наблюдавал цветята, които наричал свои дъщери. На зазоряване, преди да си легне, обхождал мястото.

В началото на седмия ден давал заповед за сечта.

Слугите поваляли на земята избитите красавици със съсечени стъбълца и както си били с протегнати на изток главици, докато в цялото поле от цветя не оставал един-единствен божур, изложил венчелистчета на първите мусонни дъждове. Следващите пет дни принцът оставал там на мястото и пиел тъмно вино. Целият му живот се побирал в тези дванайсет изгрева на слънцето; през цялата година не мислел за друго, освен за своите божури, след смъртта им и той се заричал да умре. Но часовете, в които избирал онзи единствен цвят, а после тези, в които се наслаждавал

на безмълвното си общуване в уединение с него, побирали толкова животи в един, че възприемал месеците на траур като жертва.

Какво ли изпитвал, докато съзерцавал оцелелия божур? Тъга, която искряла, подобно на скъпоценен камък, и чиито отблясъци се сливали с отблясъците от едно щастие, толкова чисто и толкова всеобхватно, че сърцето му замирало.

Хиляда божура

Роз се пробуди, огледа се, озадачена къде се намира, видя червен божур със смачкани венчелистчета. Лъхна я ухание на усещане за отишло си съжаление или щастие. Обикновено тези вътрешни раздвижвания одраскват сърцето, преди да се стопят като сън, но понякога преобразеното време предлага на духа нова бистрота. Ето това изпитваше Роз онази сутрин срещу божура, разперил златистите си тичинки в своята изящна ваза. Един дълъг миг ѝ се струваше, че може да остане безкрайно в тази празна стая и да съзерцава цветето, да усеща като никога дотогава как *съществува*. Огледа постелките татами, хартиените стени[1], прозореца, отворен към клоните и слънцето, божура със смачкани листенца; най-накрая огледа себе си като непозната, с която се е срещнала надвечер предишния ден.

Спомените от вечерта нахлуха на талази в ума ѝ – летището, дългото нощно пътуване, пристигането, осветената с фенери градина, жената в кимоното, коленичила върху повдигнатия от ни-

[1] В традиционния японски дом вътрешните стени представляват решетъчни конструкции от дърво, облепени с хартия. Такава е и конструкцията на плъзгащите се врати. – Б. к.

вото на земята под. Вляво от плъзгащата се врата, през която беше влязла, издигащите се клони на лятна магнолия, наредени в тъмнееща отстрани ваза, ловяха проблясъците на дъждовните струи. Все едно искряща вода се лееше върху цветовете, сенките по стените трептяха, наоколо цареше странна тъмнина, която потръпваше. В тази тъмнина Роз различи изтрити стени, плоски камъни, които образуваха пътека чак до повдигнатия под, тайни духове; цял един полуздрачен живот, пронизан от въздишки.

Японката я беше отвела до стаята ѝ. В съседното помещение парата от горещата вода за къпане се издигаше от голяма вана от огладено дърво. Роз се беше плъзнала в горещата вода, завладяна от празнотата на тази изпълнена с влага и потънала в мълчание крипта, от създадената от дърво обстановка, от чистите ѝ линии. Излезе от ваната и облече кимоно от лек памук така, както когато се влиза в убежище. По същия начин се пъхна между чаршафите на постелята с необяснима ревност. После всичко отмина.

Почука се леко и вратата се плъзна с шиптене. Жената от предната вечер заситни с премерени стъпки и постави поднос пред прозореца. Произнесе няколко думи, оттегли се с плъзгащи се стъпки, коленичи, наведе се, затвори вратата. В момента, в който се скриваше, Роз съгледа потреп-

ването на сведените ѝ клепки и остана поразена от красотата на кафявото ѝ кимоно, привързано с пояс – оби, извезан с розови божури. Споменът за кристалния ѝ глас в края на накъсаните фрази прозвънна в атмосферата със силата на гонг.

Роз огледа непознатите ястия, чайника, купата с ориз; всяко нейно движение ѝ се струваше като оскверняване. В голата рамка на прозореца с плъзгащо се стъкло, придружено от хартиен параван, Роз виждаше, трептящи и насечени, листата на клен, изпречващ се пред по-широка гледка. Имаше река със стръмни брегове, обрасли с буйни треви, пясъчни алеи обграждаха каменни участъци, пак кленове, сред тях вишни. В средата на брода, сред ленивите вълни, се беше настанила сива чапла. Високо над тях минаваха облаците на хубавото време. Мощта на живата вода я връхлетя. Къде съм, запита се, и макар да знаеше, че градът беше Киото, отговорът се прокрадваше като сянка.

Отново се почука. „Да“, обади се тя и вратата се отвори. Пак се появи поясът с божурите; този път коленичилата жена попита на развален английски: „Роз сан е готов?“, и посочи към вратата на банята. Роз поклати глава. Какво търся на това място, недоумяваше тя и макар да знаеше, че е дошла да изслуша завещанието на баща си, отговорът продължаваше да се спотайва. В прос-